

กระบวนการบังคับคดีหุ้นที่ยึดโดยเจ้าพนักงานบังคับคดี

โชติ จ้ายหนองบัว*

รองศาสตราจารย์พินิจ ทิพย์มณี**

บทคัดย่อ

การบังคับคดีเป็นการดำเนินการภายหลังจากที่ศาลมีคำพิพากษาให้ฝ่ายที่แพ้คดี (ลูกหนี้ตามคำพิพากษา) ต้องชำระหนี้ตามคำพิพากษาให้แก่ฝ่ายที่ชนะคดี (เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา) โดยเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาต้องแถลงต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีเพื่อทำการยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษามาชำระหนี้ตามคำพิพากษาแก่ตน โดยหุ้นถือเป็นทรัพย์สินชนิดหนึ่งที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษานำยึดซึ่งมีทั้งหุ้นที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยและหุ้นที่ไม่ได้จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในการบังคับคดีเจ้าพนักงานบังคับคดีจะถือว่าหุ้นเป็นทรัพย์สินประเภทสังหาริมทรัพย์ ทั้งที่หุ้นมีลักษณะพิเศษแตกต่างสังหาริมทรัพย์และบังคับคดีหุ้นอย่างทรัพย์สินทั่วไปเหมือนสังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์จึงทำให้การบังคับคดีหุ้นที่ยึดโดยเจ้าพนักงานบังคับคดีไม่บรรลุวัตถุประสงค์ในการบังคับคดีที่ต้องรวดเร็วและเป็นธรรมกับผู้มีส่วนได้เสียในคดี วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงนำเสนอกระบวนการบังคับคดีหุ้น สถานะของหุ้นในการบังคับคดี ตลอดจนปัจจัยสำคัญที่ทำให้ไม่มีผู้สนใจเข้าซื้อหุ้นจากการขายทอดตลาด และแนวทางการบังคับคดีหุ้นที่ยึดโดยเจ้าพนักงานบังคับคดีให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการบังคับคดีต่อไป

จากการศึกษาพบว่ากระบวนการบังคับคดีหุ้นที่ยึดโดยเจ้าพนักงานบังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง กฎกระทรวง ระเบียบ ข้อบังคับ หรือคำสั่งต่างๆของกรมบังคับคดีไม่ได้กำหนดถึงสถานะของหุ้นและหลักการ วิธีการ ขั้นตอนการบังคับคดีหุ้นที่ยึดโดยเจ้าพนักงานบังคับคดีไว้เหมือนเช่นการบังคับคดีสังหาริมทรัพย์หรืออสังหาริมทรัพย์ โดยเจ้าพนักงานบังคับคดีจะทำการบังคับคดีหุ้นโดยถือว่าเป็นทรัพย์สินประเภทสังหาริมทรัพย์และนำวิธีการและขั้นตอนการบังคับคดีสังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์มาใช้ในการบังคับคดีหุ้นโดยอนุโลม ซึ่งการบังคับคดีหุ้นดังกล่าวไม่เหมาะสมกับสภาพของทรัพย์สินทำให้การบังคับคดีหุ้นที่ยึดโดยเจ้าพนักงานบังคับคดีไม่ชอบด้วยกฎหมาย เกิดความล่าช้าในการบังคับคดี

ผู้เขียนจึงมีข้อเสนอแนะโดยเห็นควรให้มีการตรากฎหมายกำหนดสถานะของหุ้นไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไว้อย่างชัดเจน การกำหนดหลักการ วิธีการ ขั้นตอนการ

* นักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ ปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

** ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

บังคับคดีหุ้นที่ตามกฎหมาย ควรให้เอกชนเป็นผู้ดำเนินการขายทอดตลาดหุ้นแทนรัฐเพื่อให้เหมาะสมกับประเภทของทรัพย์สินโดยกรมบังคับคดีต้องร่วมกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้าและคณะกรรมการหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเพื่อออกระเบียบ คำสั่งต่าง ๆ เพื่อให้การบังคับคดีหุ้นโดยเอกชนเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย และให้การบังคับคดีหุ้นตามคำพิพากษาของศาลเกิดความ เป็นธรรม รวดเร็ว สะดวก และตรวจสอบได้

1. บทนำ

การบังคับคดีจะเริ่มต้นเมื่อศาลมีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาโดยที่เจ้าหนี้เป็นผู้แถลงต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีให้ยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเพื่อบังคับชำระหนี้ตามหมายบังคับคดีและการยึดทรัพย์สินนั้นต้องไม่เกินกว่าหนี้ตามหมายบังคับคดี โดยมีทรัพย์สินหลายชนิดไม่ว่าจะเป็นอสังหาริมทรัพย์ สงหาริมทรัพย์รวมถึงหุ้นก็ถือเป็นทรัพย์สินประเภทหนึ่งที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาทำการยึดเพื่อบังคับชำระหนี้ เมื่อมีการบังคับคดีเจ้าพนักงานบังคับคดีจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายที่ให้อำนาจ หน้าที่ในการบังคับคดี หากกรณีเจ้าพนักงานบังคับคดีไม่ปฏิบัติหน้าที่หรือฝ่าฝืนต่อกฎหมาย การบังคับคดีย่อมไม่ชอบด้วยกฎหมาย

การบังคับคดีหุ้นที่ยึดโดยเจ้าพนักงานบังคับคดีก็ถือเป็นการบังคับชำระหนี้เช่นเดียวกับทรัพย์สินชนิดอื่น แต่ในทางปฏิบัติกลับไม่ได้มีหลักการ วิธีการและขั้นตอนการบังคับคดีไว้เหมือนกับการบังคับคดีทรัพย์สินประเภทอื่น รวมทั้งบทบัญญัติของกฎหมายในการบังคับคดีหุ้นก็ยังไม่ชัดเจน จึงอาจทำให้การบังคับคดีขัดกับหลักการบังคับคดีที่ต้องการให้เกิดความ ยุติธรรม สะดวก รวดเร็ว ตรวจสอบได้แก่คู่ความและผู้มีส่วนได้เสียในคดี

2. แนวคิดทฤษฎี ประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับการบังคับคดีหุ้นที่ยึดโดยเจ้าพนักงานบังคับคดีและหลักกฎหมายพื้นฐานเกี่ยวกับหุ้น

การบังคับคดีเป็นการที่เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล และตามบทบัญญัติกฎหมายโดยมีผลกระทบต่อบุคคลหลายฝ่าย บุคคลซึ่งเกี่ยวข้องในการบังคับคดีต้องปฏิบัติตามกฎหมาย และต้องใช้สิทธิโดยสุจริตไม่ให้กระทบกระเทือนต่อสิทธิของผู้อื่นเกินควร โดยหลักการบังคับคดีมีหลักการเพื่อให้มีประสิทธิภาพ กล่าวคือ 1. ยุติธรรม บุคคลซึ่งเกี่ยวข้องในการบังคับคดีต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนตามกฎหมายโดยเจ้าพนักงานบังคับคดีต้องดำเนินการตามกฎหมายและให้สิทธิแก่คู่ความอย่างเท่าเทียมกัน ใช้ดุลยพินิจอย่างเป็นธรรมและมีประสิทธิภาพ ส่วนคู่ความในคดีต้องดำเนินคดีด้วยการซื่อสัตย์รวมบุคคลซึ่งเป็นที่ปรึกษาทางกฎหมาย 2. รวดเร็วมีสุภาษิตกฎหมายว่า ความล่าช้าคือการปฏิเสธความยุติธรรม เพราะการบังคับคดีล่าช้าผลเสียหายย่อมเกิดแก่ทุกฝ่ายเช่นลูกหนี้ อาจต้องรับภาระดอกเบี้ยเพิ่มขึ้น หรือเจ้าหนี้ อาจได้รับชำระหนี้ไม่ครบตามคำพิพากษาเพราะคดีพ้นกำหนดระยะเวลาการบังคับคดี การ

บังคับคดีจึงควรที่จะกำหนดระยะเวลาที่เหมาะสมรวมถึงการกำหนดระยะเวลาสิ้นสุดด้วยและมาตรการบังคับกับคู่ความที่ไม่ปฏิบัติตาม และ 3. ความสะดวกในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมที่รวดเร็วและเสียค่าใช้จ่ายน้อย โดยไม่กำหนดขั้นตอนการบังคับคดีที่ยุ่งยากและไม่สลับซับซ้อน เพื่อให้บุคคลซึ่งเกี่ยวข้องเข้าถึงและเข้าใจได้โดยง่าย

หลักการขายทอดตลาดมีทฤษฎีการขายทอดตลาดแบ่งเบื้องต้นออกเป็น 3 ประเภท กล่าวคือ

1. การขายทอดตลาดแบบยื่นซองเสนอราคา มีหลักเกณฑ์ที่สำคัญ คือ ผู้เข้าสู่ราคามีสิทธิเสนอราคาได้เพียงครั้งเดียว โดยวิธีการยื่นซองปิดผนึกต่อผู้ทอดตลาด (Sealed bid or written bid) ราคาที่เสนอในการประมูลจะไม่มีผู้ใดล่วงรู้แม้แต่ผู้ทอดตลาด การขายทอดตลาดแบบยื่นซองเสนอราคา โดยชำระราคาลำดับแรก (First Price Auction) โดยผู้ทอดตลาดตกลงขายทรัพย์สินให้แก่ผู้เสนอราคาไว้และการขายทอดตลาดแบบชำระราคาลำดับสอง (Second Price Auction) ถ้าผู้เข้าสู่ราคาคนใดเป็นผู้ชนะการประมูล จะชำระราคาซื้อทรัพย์สินในจำนวนที่เท่ากับราคาของผู้ซึ่งเสนอราคาสูงสุดเป็นลำดับที่สอง

2. การขายทอดตลาดแบบฮอลันดา (Dutch Auction) คือ ผู้ทอดตลาดจะขานราคาสูงสุดของทรัพย์สินที่จะขาย เมื่อไม่มีผู้ใดบอกรับ ผู้ทอดตลาดก็จะลดราคาให้ต่ำลงเรื่อยๆ จนกระทั่งมีผู้ประมูลสนองรับรองราคา และทำการขายทรัพย์สิน ณ ราคาดังกล่าว การทอดตลาดแบบฮอลันดาเป็นวิธีการที่ไม่ซับซ้อน เพื่อที่จะได้รับผลกำไรหรือผลตอบแทนให้มากที่สุด ผู้เข้าสู่ราคาทำการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทั้งในส่วนของผู้ประมูลและผู้เข้าร่วมประมูลคนอื่น ผู้เข้าสู่ราคาแต่ละคนพยายามที่จะบอกรับหรือหยุดราคาไว้ที่ราคาที่ผู้ทอดตลาดเสนอซึ่งต่ำกว่ามูลค่าทรัพย์สินที่ผู้เข้าสู่ราคาประมาณไว้ ในขณะที่เดียวกันราคาดังกล่าวต้องสูงกว่าราคาประมาณของผู้เข้าร่วมการประมูลอื่น

3. การขายทอดตลาดของอังกฤษ (English Auction) มีลักษณะเหมือนการประมูลแบบยื่นซองเสนอราคา กล่าวคือ ผู้ขายหรือผู้ทอดตลาดจะทำการเชิญผู้สู่ราคาเข้ามาประมูลโดยการเสนอราคา การขายทอดตลาดแบบอังกฤษจะเปิดโอกาสให้ผู้สู่ราคาสามารถเปลี่ยนแปลงการเสนอราคาได้ตลอดเพื่อผลักดันให้ราคาสูงขึ้นไปเรื่อยๆ ในการประมูลแบบการยื่นซองเสนอราคาจะสำเร็จสมบูรณ์เมื่อผู้เข้าสู่ราคาเชื่อว่าทรัพย์สินมีมูลค่ามาก ผู้สู่ราคาในการขายทอดตลาดแบบอังกฤษประสบความสำเร็จในการประมูลเมื่อเสนอราคามากขึ้น ถ้าผู้สู่ราคาแต่ละคนต้องการทรัพย์สินมาก ในขั้นสุดท้ายผู้ชนะการประมูลที่ได้เสนอราคาสูงที่สุดจะเป็นผู้ซื้อทรัพย์สินได้ จะเห็นได้ว่าการประมูลขายทอดตลาดทรัพย์สินการแข่งขันของผู้สู่ราคาขึ้นอยู่กับจำนวนผู้เข้าสู่ราคา ผู้สู่ราคาจำนวนมากสามารถผลักดันให้ราคาดีสูงกว่าการที่ได้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินไว้ล่วงหน้า นอกจากนั้นอุปสงค์หรือความต้องการในตัวทรัพย์สินมาก ยังมีส่วนที่ทำให้ขายทอดตลาดทรัพย์สินได้ราคาสูงขึ้น

หลักกฎหมายพื้นฐานเกี่ยวกับหุ้น(Share) หุ้น คือเงินลงทุนที่ผู้ถือหุ้นเอามาลงให้บริษัทใช้ในการดำเนินกิจการของบริษัท หากมองจากด้านบุคคลภายนอกหรือเจ้าหน้าที่ของบริษัทหุ้นถือเป็นหลักประกันในการชำระหนี้ของบริษัท และสิทธิต่าง ๆ ตามกฎหมายที่ผู้ถือหุ้นมีต่อบริษัท การออกหุ้นต้องมีการกำหนดมูลค่าขั้นต่ำไว้โดยตามกฎหมายไทยไม่ต่ำกว่า 5 บาท และหุ้นไม่อาจแบ่งแยกได้แต่อาจมีการถือกรรมสิทธิ์ในหุ้นร่วมกันได้ หุ้นต้องชำระด้วยเงินเท่านั้นไม่อาจที่จะหักหนี้บริษัทได้ เว้นแต่กรณีบริษัทมหาชนจำกัดในกรณีที่บริษัทปรับโครงสร้างหนี้โดยการออกหุ้นใหม่เพื่อชำระหนี้แก่เจ้าหน้าที่ ตามโครงการแปลงหนี้เป็นทุน ในกรณีเช่นนี้ผู้จองหุ้นหรือผู้ซื้อหุ้นที่ออกใหม่ดังกล่าวย่อมมีสิทธิ ขอหักกลบลบหนี้กับบริษัทได้ชนิดของหุ้นแบ่งออกเป็น หุ้นสามัญ หุ้นบุริมสิทธิ และหุ้นกู้ เมื่อออกหุ้นแล้วบริษัทจะเรียกให้ผู้ถือหุ้นชำระหุ้นส่วนที่เหลือเมื่อใดก็ได้ และหากผู้ถือหุ้นไม่ชำระบริษัทอาจริบหุ้นและนำออกขายทอดตลาดได้ เว้นแต่หุ้นของบริษัทมหาชนจำกัดกำหนดให้ชำระครั้งเดียวจนเต็มมูลค่า การโอนหุ้นถือเป็นทรัพย์สินประเภทหนึ่งซึ่งสามารถโอนแก่กันได้ ตามที่คู่สัญญาทำความตกลงกันเองและโดยผลของกฎหมาย

การบังคับคดีเมื่อเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาได้นำยึดทรัพย์สินแล้วเจ้าพนักงานบังคับคดีต้องทำการประเมินราคาทรัพย์สินเป็นเบื้องต้นโดยการประเมินราคาทรัพย์สินมีวิธีการประเมินทรัพย์สินเบื้องต้น กล่าวคือ วิธีการเปรียบเทียบตลาด (Market Comparison Approach) วิธีการวิเคราะห์มูลค่าจากต้นทุน (Cost Approach) วิเคราะห์จากรายได้ (Income Approach) และวิธีมูลค่าที่เหลืออยู่ (Residual Approach) ส่วนการประเมินราคาหุ้นการประเมินราคาหุ้นจะเป็นการหามูลค่าที่แท้จริงของหุ้นเพื่อวัตถุประสงค์ด้านการลงทุนหรือการประเมินทรัพย์สินของกิจการโดยมีวิธีการประเมินราคาหุ้นเบื้องต้น กล่าวคือ การประเมินมูลค่าหุ้นโดยการคิดลดเงินปันผล (Dividend Discounted Model และการประเมินมูลค่าหุ้นโดยวิธีสัมพัทธ์ (Relative Valuation)

3. กระบวนการเกี่ยวกับการบังคับคดีหุ้นที่ยึดโดยเจ้าพนักงานบังคับคดี ตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ

3.1 กฎหมายเกี่ยวกับการบังคับคดีและการขายทอดตลาดทรัพย์สินในประเทศไทย

การบังคับคดีเป็นวิธีการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาที่จะบังคับให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาปฏิบัติตามคำพิพากษาโดยมีเจ้าพนักงานบังคับคดีเป็นเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการกระบวนการบังคับคดีกับลูกหนี้ตามคำพิพากษาจนกว่าจะได้รับชำระหนี้เต็มจำนวนหรือเป็นที่พอใจแก่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา โดยเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาต้องบังคับคดีภายใน 10 ปี นับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง โดยมีขั้นตอนและวิธีการดังนี้

(1) การยึดทรัพย์ คือการเอาทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษามายู่ในความดูแลของเจ้าพนักงานบังคับคดีเพื่อดำเนินการตามกฎหมายให้บรรลุผลตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล ไม่ว่าจะเป็นการยึดหรือการอายัด แต่ทั้งนี้ต้องเป็นทรัพย์สินที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาชี้ว่าเป็นของลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือที่เป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วยเท่านั้น เมื่อยึดแล้วเจ้าพนักงานบังคับคดีก็จะ

เก็บเอกสารที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สิน ไว้เพื่อรอการประกาศขายทอดตลาดหากเป็นการยึดหุ้นก็จะเก็บ ใบหุ้นหรือสำเนาใบหุ้นที่เจ้าหน้าที่ซึ่งมีอำนาจรับรองแล้ว และแจ้งการยึดแก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษา แจ้งการยึดให้เจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องทราบ

(2) การขายทอดตลาด เจ้าพนักงานบังคับคดีจัดทำประกาศโดยแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับสภาพของทรัพย์สินที่จะขาย วันเวลา และสถานที่ที่จะขาย ชื่อประเภท ลักษณะ จำนวน ขนาด และน้ำหนักของทรัพย์สิน ถ้าเป็นที่ดินให้ระบุเนื้อที่ เจ้าของที่ดิน ตำแหน่งที่ตั้งที่ดิน และขายทรัพย์สินโดยเปิดเผยต่อสาธารณะชนทั่วไป เปิดโอกาสให้บุคคลไปเข้าประมูลสู้ราคาแข่งขันกันได้ ต้องมีประกาศโฆษณาต่อสาธารณะชน ทำการขายโดยเปิดเผย และต้องวางเงินประกันก่อนเข้าสู่ราคา มิใช่เป็นการเสนอการขายต่อบุคคลใดโดยเฉพาะเจาะจง บุคคลใดให้ราคาสูงสุดก็จะได้ทรัพย์สินนั้นไป

(3) การชำระเงินและการโอนกรรมสิทธิ์ทรัพย์สินที่ขายทอดตลาดผู้ซื้อทรัพย์สินจะต้องชำระเงินส่วนที่เหลือให้ครบถ้วนภายใน 15 วันนับแต่วันซื้อทรัพย์สิน แต่ผู้ซื้อทรัพย์สินสามารถขอขยายระยะเวลาการชำระเงินโดยมีหนังสือขอขยายระยะเวลาการพิจารณาให้สินเชื่อกองสถาบันการเงินมาแสดงซึ่งเจ้าพนักงานบังคับคดี ก็จะพิจารณาและอนุญาตให้ขยายระยะเวลาการชำระราคาอีกไม่เกิน 3 เดือน นับแต่วันครบกำหนดชำระราคา 15 วัน ส่วนกรณีสังหาริมทรัพย์ผู้ซื้อทรัพย์สินต้องชำระเงินภายในวันที่เคาะไม้ขาย ไม่มีการขยายระยะเวลาการวางเงินออกไปอีก หากผู้ซื้อทรัพย์สินได้แล้วไม่วางเงินส่วนที่เหลือ เจ้าพนักงานบังคับคดีจะริบเงินมัดจำและนำทรัพย์สินออกขายใหม่

(4) การจัดทำบัญชีรับจ่าย เมื่อวางเงินส่วนที่เหลือครบถ้วนแล้ว เจ้าพนักงานบังคับคดีมีหน้าที่จัดทำบัญชีรายละเอียดแสดงจำนวนเงินทั้งหมดที่ได้มาจากการขายทอดตลาดทรัพย์สินดังกล่าวเมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีได้จัดทำบัญชีรับจ่ายเสร็จเรียบร้อยแล้วจะส่งแจ้งบัญชีให้ผู้มีส่วนได้เสียทราบ เพื่อรับรองหรือคัดค้านบัญชีต่อไป

3.2 หลักกฎหมายการขายทอดตลาดทรัพย์สินในประเทศไทย

(1) การขายทอดตลาดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติไว้ใน บรรพ 3 หมวด 4 ส่วนที่ 3 ตั้งแต่มาตรา 509 ถึง มาตรา 517 การขายทอดตลาดบริบูรณ์เมื่อผู้ทอดตลาดแสดงความตกลงด้วยการเคาะไม้หรือด้วยกริยาอื่นอย่างใดอย่างหนึ่งตามจารีตประเพณีในการขายทอดตลาด ถ้ายังมีได้แสดงเช่นนั้นอยู่ตราบใด ท่านว่าผู้สู้ราคาจะถอนคำสู้ราคาของตนเสียก็ยิ่งถอนได้ การขายทอดตลาดสำเร็จลงและผู้ซื้อผู้ขายต้องผูกพันตามสัญญาขายทอดตลาดนั้น การขายทอดตลาดมีความแตกต่างจากการซื้อขายทั่วไปคือวิธีการตั้งราคาและตกลงราคาในการซื้อขาย โดยต้องมีการโฆษณาบอกขายแก่สาธารณะชนและทำการขายทอดตลาดโดยเปิดเผย

(2) อำนาจทั่วไปของเจ้าพนักงานบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดีมีบทบาททั้งในฐานะที่เป็นเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายในการอำนวยความสะดวกและก็มีฐานะเป็นผู้แทนเจ้าหน้าที่การบังคับชำระหนี้ โดยอำนาจหลักของเจ้าพนักงานบังคับคดีมาจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเป็นหลักโดยเริ่มตั้งแต่การชี้ให้นายัดจนถึงขั้นตอนการทำบัญชีรับจ่ายเงิน กฎหมายกำหนดให้เป็น

หน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดี นอกจากการบังคับคดีแล้วเจ้าพนักงานบังคับคดียังมีหน้าที่อื่น ๆ ทั้งตามประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และพระราชบัญญัติล้มละลาย เพื่ออำนวยความสะดวกแก่คู่ความในคดี

(3) วิธีการขายทอดตลาดทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งจะกำหนดวิธีการขายทอดตลาดเอาไว้โดยนำเอาการขายทอดตลาดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาบังคับ ซึ่งกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งจะกำหนดให้การขายต้องได้รับอนุญาตจากศาล ต้องแจ้งแก่ผู้มีส่วนได้เสียในคดีทราบทุกคน รวมถึงการกำหนดหลักการคัดค้านการขายทอดตลาด การเพิกถอนการขาย รวมถึงการงดการบังคับคดี เพื่ออำนวยความสะดวกและแนวทางการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดี

(4) การขายทอดตลาดทรัพย์สินของเจ้าพนักงานบังคับคดีตามกฎหมายกระทรวงว่าด้วยการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการขายทอดตลาดประกอบคำสั่งและระเบียบของกรมบังคับคดี เป็นกฎหมายที่ออกมาเพื่อกำหนดหลักการ วิธีการ ขั้นตอนการขายทอดตลาดให้มีความชัดเจนและเป็นแนวปฏิบัติของเจ้าพนักงานบังคับคดี ตั้งแต่การกำหนดราคาเริ่มและราคาที่เหมาะสม ขาย การวางหลักประกัน การเพิ่มราคา การเคาะไม้การขายกำหนดระยะเวลาวางเงิน และแบบเอกสารต่าง ๆ เพื่อให้การบังคับคดีเป็นไปตามขั้นตอนและชอบด้วยกฎหมาย

3.3 มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับคดีและการขายทอดตลาดทรัพย์สินของต่างประเทศ

(1) ญี่ปุ่น การบังคับคดีแบ่งการบังคับคดี 2 ประเภท กล่าวคือ หนึ่งที่มีหลักประกัน และ หนึ่งที่ไม่มีหลักประกัน โดยหุนั้นอาจเป็นทรัพย์สินที่มีหลักประกันหรือไม่มีหลักประกันก็ได้ เมื่อศาลทำการยึดทรัพย์นั้นแล้วห้ามไม่ให้เจ้าหนี้หรือลูกหนี้โอน ขาย จำหน่าย จ่าย โอน เว้นแต่กรณีจะได้กระทำการตามปกติจากทรัพย์นั้น การขายทอดตลาดพนักงานของศาลจะเข้าสำรวจเกี่ยวกับทรัพย์และตั้งผู้เชี่ยวชาญประเมินราคาทรัพย์ก่อนการทำการขายทอดตลาด หากเจ้าหนี้หรือลูกหนี้ไม่พอใจย่อมร้องขอต่อศาลเพื่อพิจารณาใหม่ได้ การบังคับคดีหนึ่งที่มีหลักประกันลักษณะจะคล้ายกับหนึ่งที่ไม่มีหลักประกัน แต่การบังคับหลักประกันไม่จำเป็นต้องขออนุญาตจากศาลเพียงแต่แสดงหลักฐานการเป็นเจ้าหนี้มีประกันก็เข้าสู่ขั้นตอนการบังคับคดีได้เลย

(2) เครือรัฐออสเตรเลีย การบังคับคดีของเครือรัฐออสเตรเลียนั้นจะดำเนินการโดยหน่วยงานที่เรียกว่า Sheriff Office ศาลออกหมายบังคับคดีแล้ว เจ้าหนี้จะต้องนำหมายบังคับคดีนั้นมาให้แก่ Sheriff เพื่อให้ Sheriff ไปทำการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ ซึ่งขั้นตอนในการยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ก็จะเหมือนกับหนี้ของรัฐ ทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดมาให้ Sheriff จะทำการจำหน่ายโดยวิธีการขายทอดตลาดหมายบังคับคดีจะมีระยะเวลาที่เจ้าหนี้จะบังคับคดีได้ 12 ปีนับแต่วันออกหมายบังคับคดีนอกจากกระทำการขายโดย Sheriffแล้วยังมีการดำเนินการขายทอดตลาดทรัพย์สินโดยผู้ทอดตลาดเอกชน (The Auctioneer) การขายทอดตลาดมีทั้งสังหาริมทรัพย์

และอสังหาริมทรัพย์การบังคับคดีหุ้นก็เป็นส่วนหนึ่งในทรัพย์สินที่มีการบังคับคดีโดยเอกชน โดยผู้เชี่ยวชาญจะเป็นผู้ประเมินราคาทรัพย์สินก่อนการขายทอดตลาด

(3) สาธารณรัฐฝรั่งเศสการบังคับคดีของฝรั่งเศส เจ้าหนี้ต้องบังคับคดีภายใน 10 ปี โดยการยึดสามารถครอบคลุมทรัพย์สินของลูกหนี้ทั้งหมด แม้ว่าจะยึดถือโดยบุคคลภายนอก และรวมถึงสิทธิเรียกร้องที่ลูกหนี้มีต่อลูกหนี้ของลูกหนี้ด้วย การดำเนินการบังคับคดีและการยึดทรัพย์สิน เจ้าพนักงานบังคับคดีเอกชนเป็นผู้ดำเนินการ หากเจ้าพนักงานบังคับคดีเอกชนมีข้อสงสัย อาจร้องขอต่อศาลให้กำหนดมาตรการที่จำเป็นก็ได้ โดยการบังคับคดีไม่ได้แยกว่าเป็นหนี้ที่มีหลักประกันหรือไม่มีหลักประกัน การขายทอดตลาดจะต้องกระทำอย่างเปิดเผย ณ ศาลจังหวัด ภายใต้การควบคุมของศาล บุคคลที่จะเข้าสู่ราคาได้จะต้องมีนายความเป็นตัวแทนในการเข้าสู่ราคาทรัพย์สินด้วย ในกรณีที่ผู้ให้ราคาสูงสุดไม่สามารถชำระราคาได้ นายความจะต้องร่วมรับผิดชอบ กรณีมีผู้ซื้อทรัพย์สินได้จากการขายทอดตลาดแล้ว ศาลจะมีคำพิพากษาเรื่องการซื้อทรัพย์สินให้ผู้ซื้อเป็นผู้ได้กรรมสิทธิ์นับตั้งแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาการบังคับคดีหุ้นและพันธบัตร (Stocks and Bonds)ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (Code de Procedure Civile) ไม่ได้ระบุกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการบังคับคดีหุ้นและพันธบัตรเอาไว้เป็นกรณีพิเศษเพราะถือว่าเป็นสิทธิที่มีตัวตนเป็นเสมือนสิ่งของที่สามารรถยึดได้อย่างเช่นวิธีการธรรมดา ถ้าอยู่ในความครอบครองของลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือถูกยึดไว้โดยนายหน้าในนามของนายหน้า ทรัพย์สินดังกล่าวก็อาจถูกบังคับได้เช่นกัน

4. วิเคราะห์กระบวนการและปัญหาการบังคับคดีหุ้นที่ยึดโดยเจ้าพนักงานบังคับคดี

จากการศึกษากระบวนการบังคับคดีหุ้นที่ยึดโดยเจ้าพนักงานบังคับคดีสามารถวิเคราะห์กระบวนการและปัญหาการบังคับคดีหุ้นที่ยึดโดยเจ้าพนักงานบังคับคดี ได้ดังนี้

กระบวนการบังคับคดีหุ้นที่ยึดโดยเจ้าพนักงานบังคับคดีเริ่มตั้งแต่การนำยึดโดยเจ้าหนี้ตามคำพิพากษตามหมายบังคับคดีแกลงขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทำการยึดหุ้นของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ในการยึดหุ้นของเจ้าพนักงานบังคับคดีไม่มีแนวปฏิบัติในการยึดหุ้นเอาไว้เหมือนกับการยึดอสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์โดยการยึดหุ้นของเจ้าพนักงานบังคับคดีจะใช้หลักการและวิธีการเช่นเดียวกับการยึดอสังหาริมทรัพย์ซึ่งหุ้นกับอสังหาริมทรัพย์เป็นทรัพย์สินคนละประเภทมีลักษณะแตกต่างกัน เช่น เอกสาร ตราสาร รวมถึงบุคคลซึ่งเข้ามาเกี่ยวข้องกับการยึดหุ้น การไม่มีแนวปฏิบัติเหมือนกับการยึดอสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์ย่อมมีปัญหว่าการยึดหุ้นชอบด้วยกฎหมายหรือไม่และอาจมีผลกระทบต่อบุคคลภายนอกผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีหุ้น

การยึดหุ้นของเจ้าพนักงานบังคับคดี เมื่อเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้แกลงให้ยึดแล้ว เจ้าพนักงานบังคับคดีจะประเมินราคาหุ้นเพื่อตรวจสอบว่าราคาทรัพย์สินที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา

นำยัดนั้นเกินกว่าหนี้ตามคำพิพากษาหรือไม่ โดยการประเมินราคาหุ้น ไม่มีกฎหมายกำหนดหลักการ วิธีการ ขั้นตอนการประเมินราคาหุ้นเหมือนกับการประเมินราคาอสังหาริมทรัพย์หรืออสังหาริมทรัพย์ หุ้นที่เจ้าพนักงานบังคับคดีทำการยึดจะมีสองประเภทกล่าวคือ หุ้นที่ไม่ได้จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยและหุ้นที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย การประเมินราคาหุ้นเจ้าพนักงานจะใช้ราคาจดทะเบียนบริษัทเป็นราคาประเมินหุ้นของเจ้าพนักงานบังคับคดี ซึ่งหุ้นนั้นมีลักษณะแตกต่างจากทรัพย์สินประเภทอื่น มูลค่าของหุ้นย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาวะเศรษฐกิจและการประกอบกิจการของบริษัทไม่แน่นอน การประเมินราคาหุ้นดังกล่าวของเจ้าพนักงานบังคับคดีจึงไม่อาจถือเป็นราคาที่แท้จริงได้และจะมีผลต่อการกำหนดราคาเริ่มต้นในการขายทอดตลาดรวมถึงการนำราคาประเมินดังกล่าวขึ้นไปเป็นฐานในการคิดค่าธรรมเนียมยึดแล้วไม่มีการขายซึ่งหากคิดราคาประเมินที่ไม่ถูกต้องย่อมก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้มีส่วนได้เสียในคดี

การยึดหุ้นโดยเจ้าพนักงานบังคับคดีระหว่างการยึดหุ้นห้ามไม่ให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาจำหน่ายจ่ายโอนหุ้นดังกล่าว แต่มีเงินปันผลที่บริษัทได้จ่ายแก่ผู้ถือหุ้นโดยเงินปันผลมีลักษณะแตกต่างจากดอกผลของหุ้นถือเป็นผลประโยชน์ที่ได้จากทรัพย์สินเป็นสิทธิเรียกร้องที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษามีต่อบริษัท ซึ่งเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาต้องยึดหุ้นและต้องอายัดสิทธิเรียกร้องดังกล่าวโดยเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาต้องรับภาระทั้งค่าใช้จ่าย และค่าธรรมเนียมที่เข้าซ้อนกันอันไม่เป็นธรรมและเกิดความไม่สะดวกแก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา

เจ้าพนักงานบังคับคดียึดหุ้นแล้วเมื่อศาลอนุญาตให้ขายทอดตลาด เจ้าพนักงานบังคับคดีจะทำการขายทอดตลาดหุ้น ก่อนการขายทอดตลาดเจ้าพนักงานบังคับคดีจะกำหนดราคาเริ่มต้นในการขายทอดตลาดหุ้นโดยหุ้นที่ทำการขายทอดตลาดจะมีสองประเภทกล่าวคือ หุ้นที่ไม่ได้จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย การกำหนดราคาเริ่มต้นในการขายทอดตลาดเจ้าพนักงานบังคับคดีจะใช้ราคาขณะนำยึดของเจ้าพนักงานบังคับคดีเป็นราคาเริ่มต้นในการขายทอดตลาดเมื่อทำการขายทอดตลาดแล้วก็จะปรับลดจากร้อยละ 100 ร้อยละ 90 ร้อยละ 80 และร้อยละ 70 ตามลำดับและจะยังยืนที่ราคาร้อยละ 70 ต่อไปรวมทั้งหมด 6 นัด เช่นเดียวกับการขายทอดตลาดอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งการกำหนดราคาดังกล่าวนี้เจ้าพนักงานบังคับคดีไม่ได้ตรวจสอบสถานะของหุ้นมีมูลค่าที่แท้จริงก่อนการขายทอดตลาด ทำให้ไม่ได้ราคาที่แท้จริงและเป็นราคาที่สมควรขาย จึงไม่มีผู้เข้าสู่ราคาจากการขายทอดตลาดได้ ก่อให้เกิดความล่าช้าในการบังคับคดีซึ่งเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้รับชำระหนี้ล่าช้าส่วนลูกหนี้ตามคำพิพากษาต้องรับภาระดอกเบี้ยตามคำพิพากษาจนกว่าจะมีการขายทรัพย์สินได้ย่อมไม่เป็นธรรมต่อคู่ความ กรณีหุ้นที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเจ้าพนักงานบังคับคดีจะกำหนดราคาเริ่มต้นในการขายทอดตลาดหุ้นโดยใช้ราคาที่ปิดตลาดในวันที่ทำการซื้อขายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ก่อนการขายทอดตลาดหนึ่งวันเป็นราคาเริ่มต้นในการขายทอดตลาดและจะกำหนดราคาเริ่มต้นแบบเดียวกันนี้รวมทั้งหมดทุกนัดไม่มีการปรับลดราคาเหมือนกับการขายทอดตลาดหุ้นที่ไม่จด

ทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ การกำหนดราคาเริ่มต้นในการขายทอดตลาดหุ้นที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เจ้าพนักงานบังคับคดีไม่คำนึงถึงความเสี่ยงจากการซื้อขายหุ้น อันเป็นทรัพย์สินในตลาดเงินตลาดทุนมีความเสี่ยงสูงกว่าการซื้อขายประเภทอื่นรวมถึงความเสี่ยงจากการซื้อหุ้นจากการขายทอดตลาด การกำหนดราคาเริ่มต้นในการขายทอดตลาดจึงไม่จูงใจให้มีผู้ซื้อหุ้นจากการขายทอดตลาดหุ้นเป็นเหตุให้การบังคับคดีไม่บรรลุวัตถุประสงค์ในการบังคับคดี

การขายทอดตลาดหุ้นโดยเจ้าพนักงานบังคับคดี เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีทำการขายทอดตลาดแล้วผู้ซื้อหุ้นจากการขายทอดตลาดต้องชำระเงินในการซื้อหุ้นทันที ดังนั้นแม้ผู้ซื้อทรัพย์สินจะเป็นผู้ซื้อทรัพย์สินได้และชำระเงินครบถ้วนแต่ผู้ซื้อทรัพย์สินก็อาจไม่ได้ทรัพย์สินจากการขายทอดตลาด โดยอาจมีการร้องขอให้เพิกถอนการขายทอดตลาดโดยผู้มีส่วนได้เสียในคดี หรือกรณีที่มีการผูกพันราคาเจ้าพนักงานบังคับคดีได้เลื่อนการขายออกไปอีกนัดหากกรณีคู่ความตกลงกันได้ถอนการยึดทรัพย์สินหรือมีการขายทอดตลาดแต่มีผู้ซึ่งให้ราคาที่สูงกว่าผู้ซื้อทรัพย์สินที่ผูกพันราคาไว้และเจ้าพนักงานบังคับคดีก็จะเคาะไม้ขายให้แก่ผู้ซึ่งเสนอราคาสูงสุด การนำเงินมาลงทุนในการซื้อหุ้นจากการขายทอดตลาดย่อมไม่คุ้มค่าต่อการลงทุนของผู้ซื้อทรัพย์สินนั่นเอง แต่หากกรณีที่ซื้อหุ้นได้จากการขายทอดตลาดผู้ซื้อทรัพย์สินได้ก็ต้องรับภาระในการเสียหายซึ่งหากต่อมามีการเพิกถอนการขายผู้ซื้อทรัพย์สินต้องโอนหุ้นกลับมาเป็นของลูกหนี้ตามคำพิพากษาและต้องรับภาระภาษีในการโอนด้วย ถือเป็นความเสี่ยงและเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ไม่มีผู้สนใจซื้อทรัพย์สินจากการขายทอดตลาดของเจ้าพนักงานบังคับคดี

ภายหลังจากการขายทอดตลาดหุ้นที่ยึดโดยเจ้าพนักงานบังคับคดี ผู้ซื้อทรัพย์สินต้องเข้าทำสัญญากับเจ้าพนักงานบังคับคดีและต้องชำระเงินจากการซื้อหุ้นจากการขายทอดตลาดครบถ้วน ในวันที่เจ้าพนักงานบังคับคดีได้เคาะไม้ขายให้แก่ผู้ซื้อทรัพย์สินโดยเจ้าพนักงานบังคับคดีถือว่าหุ้นเป็นสังหาริมทรัพย์ประเภทหนึ่งไม่มีการขายระยะเวลาการวางเงินออกไปให้กับผู้ซื้อทรัพย์สิน เหมือนกับการซื้อสังหาริมทรัพย์ ซึ่งหุ้นถือเป็นทรัพย์สินชนิดพิเศษแตกต่างจากสังหาริมทรัพย์ การซื้อหุ้นได้ในราคาที่สูง ผู้ซื้อทรัพย์สินอาจหาจำนวนเงินมาชำระแก่เจ้าพนักงานบังคับคดีไม่ทัน ผู้ซื้อทรัพย์สินจึงต้องทิ้งมัดจำยอมให้เจ้าพนักงานบังคับคดีริบมัดจำและนำหุ้นดังกล่าวออกประกาศขายทอดตลาดใหม่ทำให้การบังคับคดีล่าช้าออกไปและเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้ซื้อทรัพย์สินไม่สนใจซื้อทรัพย์สินจากการขายทอดตลาดหุ้นที่ยึดโดยเจ้าพนักงานบังคับคดี

การทำสัญญาซื้อขายทอดตลาดหุ้นที่ยึดโดยเจ้าพนักงานบังคับคดีต้องทำสัญญาตามแบบที่เจ้าพนักงานบังคับคดีเป็นผู้กำหนดแต่แบบการทำสัญญาการซื้อขายหุ้นไม่มีแบบกำหนดเอาไว้อย่างชัดเจน เจ้าพนักงานบังคับคดีจะนำแบบการซื้อขายอสังหาริมทรัพย์มาใช้โดยอนุโลม ซึ่งลักษณะของทรัพย์สิน รายละเอียด ประเภทของทรัพย์สินแตกต่างกับหุ้น การทำสัญญาจึงอาจจะบรู้อสัญญาไม่ครบถ้วนซึ่งอาจทำให้การโอนหุ้นกับนายทะเบียนมีข้อขัดข้องและทำให้การโอนล่าช้าทำ

ให้ผู้ซื้อทรัพย์สินต้องเสียประโยชน์ด้านธุรกิจในการที่ต้องโอนขายต่อไป อาจมีการฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายกับกรมบังคับคดีตามมา

ดังนั้นจะเห็นว่าการบังคับคดีหุ้นที่ยึดโดยเจ้าพนักงานบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี ถือว่าหุ้นเป็นสังหาริมทรัพย์ประเภทหนึ่ง ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง กฎกระทรวงระเบียบ คำสั่งต่าง ๆ รวมถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องไม่ได้กำหนดหลักการ ขั้นตอน วิธีการบังคับคดีหุ้นเอาไว้ไม่ว่าจะเป็นขั้นตอนการยึด การประเมินราคา การกำหนดราคาเริ่มต้น การขายทอดตลาด โดยเจ้าพนักงานบังคับคดีจะใช้วิธีการบังคับคดีหุ้นโดยนำการบังคับคดีสังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์มาใช้ร่วมกันโดยอนุโลมแล้วแต่กรณี ย่อมไม่เหมาะสมกับสภาพของทรัพย์สิน และทำให้การบังคับคดีไม่บรรลุวัตถุประสงค์ของการบังคับคดี

5. ข้อเสนอแนะ

5.1 ตามที่กรมบังคับคดีได้เสนอร่าง พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่...) พ.ศ. ... (ภาค 4 ลักษณะ 2) เมื่อวันที่ 6 มกราคม 2558 ได้นำเสนอร่างพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวต่อที่ประชุมคณะรัฐมนตรี และมีมติเห็นชอบในหลักการร่างพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวแล้วผู้เขียนเห็นด้วยในการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งกฎหมายในการบังคับคดีหุ้น เพื่อกำหนดขั้นตอนในการยึดหุ้นให้ชัดเจน ดังนี้

เพิ่มเติมกฎหมาย มาตรา 305 และ 307

“มาตรา 305 การยึดหลักทรัพย์ที่เป็นหลักทรัพย์ตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษาให้เจ้าพนักงานบังคับคดีกระทำโดย

(1) ในกรณีที่ยังไม่มีกรอกใบตราสารให้เจ้าพนักงานบังคับคดีแจ้งรายการและจำนวนหลักทรัพย์ที่ยึดให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาและผู้ออกหลักทรัพย์นั้นทราบและเมื่อได้ดำเนินการยึดหลักทรัพย์ดังกล่าวเสร็จแล้วให้เจ้าพนักงานบังคับคดีสั่งให้ผู้ออกหลักทรัพย์ออกใบตราสารส่งให้แก่เจ้าพนักงานบังคับคดี

(2) ในกรณีที่มีการออกใบตราสารแล้วให้เจ้าพนักงานบังคับคดีแจ้งรายการและจำนวนหลักทรัพย์ที่ยึดให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาผู้ออกหลักทรัพย์และผู้ครอบครองตราสารเท่าที่ทราบรวมทั้งบุคคลซึ่งต้องชำระหนี้ตามตราสารนั้นทราบและเมื่อได้ดำเนินการยึดหลักทรัพย์ดังกล่าวเสร็จแล้วให้เจ้าพนักงานบังคับคดีนำตราสารนั้นมาเก็บรักษาไว้หากสามารถนำมาได้

(3) ในกรณีที่เป็นหลักทรัพย์ซึ่งฝากไว้กับศูนย์รับฝากหลักทรัพย์ตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีแจ้งรายการและจำนวนหลักทรัพย์ที่ยึดให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษานายหน้าหรือตัวแทนในการซื้อขายหลักทรัพย์และศูนย์รับฝากหลักทรัพย์ตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ทราบ

ในกรณีที่ไม่สามารถแจ้งตาม (1) (2) หรือ (3) ได้ให้ปิดประกาศแจ้งรายการและจำนวนหลักทรัพย์ที่ยึดไว้ในที่แลเห็นได้ง่าย ณ ภูมิลำเนาหรือสำนักทำางานของบุคคลเช่นว่านั้น

หรือแจ้งโดยวิธีอื่นใดตามที่เจ้าพนักงานบังคับคดีเห็นสมควรและให้มีผลใช้ได้นับตั้งแต่เวลาที่ประกาศนั้นได้ปิดไว้หรือการแจ้งโดยวิธีอื่นใดตามที่เจ้าพนักงานบังคับคดีเห็นสมควรนั้นได้ทำหรือได้ตั้งต้นแล้ว”

“มาตรา 307 การยึดหุ้นของลูกหนี้ตามคำพิพากษาซึ่งเป็นหุ้นส่วนจำพวกจำกัดความรับผิดชอบในหุ้นส่วนจำกัดหรือบริษัทจำกัดให้เจ้าพนักงานบังคับคดีกระทำโดย

(1) แจ้งการยึดให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาหุ้นส่วนจำกัด หรือบริษัทจำกัดที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็นหุ้นส่วนทราบถ้าไม่สามารถกระทำได้ให้ดำเนินการตามวิธีการที่บัญญัติไว้ในมาตรา 305 วรรคสองและ

(2) แจ้งให้นายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทนั้นบันทึกการยึดไว้ในทะเบียน”

เพื่อให้การบังคับคดีครอบคลุมถึงทรัพย์สินหรือผลประโยชน์อื่นใดที่ไม่ใช่ดอกผลของทรัพย์สิน ผู้เขียนขอเสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 303 ดังนี้

“มาตรา 303 การยึดเอกสารและสังหาริมทรัพย์มีรูปร่าง หรือทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่างซึ่งอาจมีราคาและอาจถือได้ของลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้นให้เจ้าพนักงานบังคับคดีจัดทำโดย

(1) นำเอาเอกสารหรือทรัพย์สินนั้นมาและฝากไว้ ณ สถานที่ใดหรือแก่บุคคลใดตามที่เห็นสมควรและแจ้งการยึดนั้นให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาทราบหรือ

(2) มอบไว้ในความอารักขาของลูกหนี้ตามคำพิพากษาโดยความยินยอมของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหรือมอบไว้ในอารักขาของบุคคลอื่นใดซึ่งครอบครองทรัพย์สินนั้นอยู่และแจ้งการยึดให้ลูกหนี้หรือบุคคลเช่นว่านั้นทราบกับต้องกระทำให้กายึดนั้นเห็นประจักษ์แจ้งโดยการประทับตราหรือกระทำโดยวิธีอื่นใดที่สมควร

การยึดสังหาริมทรัพย์มีรูปร่าง หรือทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่างซึ่งอาจมีราคาและอาจถือได้ นั้นให้ครอบคลุมไปถึงดอกผลแห่งทรัพย์สินและรวมถึงทรัพย์สินหรือผลประโยชน์อื่นใดที่ได้มาจากทรัพย์สินนั้นด้วย”

5.2 การกำหนดราคาประเมินหุ้นที่ยึดโดยเจ้าพนักงานบังคับคดี เป็นขั้นตอนหนึ่งที่สำคัญในการบังคับคดีหุ้นเพราะเป็นราคาที่ใช้เป็นฐานคิดว่าหุ้นที่เจ้าพนักงานบังคับคดียึดนั้นเกินกว่านี้ตามคำพิพากษาหรือไม่ รวมถึงราคาประเมินหุ้นขณะยึดยังนำไปใช้เป็นฐานการคิดค่าธรรมเนียมการยึดแล้วไม่มีการขาย ผู้เขียนขอเสนอให้มีการเพิ่มเติมในระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยการประเมินราคาทรัพย์ พ.ศ. 2557 เพื่อให้ครอบคลุมถึงการประเมินราคาหุ้นที่ยึดโดยเจ้าพนักงานบังคับคดีโดยเพิ่มเติมระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยการประเมินราคาทรัพย์ พ.ศ. 2557 ข้อ 24/1 “ในการประเมินราคาหุ้นที่จดทะเบียนตามกฎหมาย ให้ประเมินราคาโดยคำนึงถึงข้อมูลภาวะเศรษฐกิจข้อมูลภาวะอุตสาหกรรมข้อมูลเกี่ยวกับบริษัทมูลค่าที่เหมาะสมของหลักทรัพย์ราคาการซื้อขายในท้องตลาดและราคาผู้ประเมินราคาทรัพย์สินตามกฎหมายประกอบด้วย”

5.3 กระบวนการบังคับคดีหุ้นที่ยึดโดยเจ้าพนักงานบังคับคดี โดยสภาพของทรัพย์สินและ หลักการ ขั้นตอน และวิธีการขายทอดตลาดหุ้นยังคงใช้ตามแนวทางการปฏิบัติเช่นเดียวกับการ ขายทอดตลาดอสังหาริมทรัพย์และสังหาริมทรัพย์ซึ่งทำให้การบังคับคดีหุ้นล่าช้า ผู้เขียนจึงขอ เสนอแนะวิธีการขายทอดตลาดหุ้นดังต่อไปนี้

การบังคับคดีหุ้นที่ไม่ได้จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยและหุ้นที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ผู้เขียนเสนอให้การบังคับคดีหุ้นเป็นการบังคับคดี โดยเอกชนซึ่งใช้อำนาจตามกฎหมายกระทำการแทนรัฐ โดยเป็นการบังคับคดีตามลักษณะของหุ้น ที่จดทะเบียนตามกฎหมาย โดยหน่วยงานเอกชนที่ใช้อำนาจตามกฎหมายกระทำการแทนรัฐต้อง คัดเลือกจากบุคคลซึ่งมีความรู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับหุ้น ตลาดเงิน ตลาดทุน และ เกี่ยวกับกฎหมายหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ โดยเปรียบเทียบกับเครื่องมือรัฐออสเตรเลีย ที่ นอกจากจะมีการขายทอดตลาดโดยหน่วยงานของรัฐ (Sheriff) ยังมีผู้ทอดตลาดเอกชน (The Auctioneer) ในการดำเนินการขายทอดตลาดเพื่อให้เกิดความคล่องตัว และการติดขัดในระบบ ราชการที่ล่าช้า ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 1(14) กำหนดว่า เจ้า พนักงานบังคับคดีหมายความว่าให้หมายความรวมถึงบุคคลซึ่งได้รับมอบหมายจากเจ้าพนักงาน บังคับคดีให้ปฏิบัติการแทน และมาตรา 278 วรรคสี่และวรรคห้า ได้บัญญัติรองรับการบังคับคดี โดยเอกชนที่อำนาจตามกฎหมายกระทำการแทนรัฐ รายละเอียดเกี่ยวกับคุณสมบัติหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไข ของเอกชนที่จะเข้ามาบังคับคดีหุ้นแทนกรมบังคับคดี กรมบังคับคดีต้องร่วมกับ กรมพัฒนาธุรกิจการค้าและคณะกรรมการหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ร่วมกันดำเนินการต่อไป การขายทอดตลาดหุ้นโดยเอกชนย่อมเกิดความสะดวกแก่ผู้ซื้อทรัพย์สิน เพราะเป็นการซื้อขายกันในตลาดหลักทรัพย์อยู่แล้วและเป็นการจูงใจให้มีผู้ซึ่งมีความสนใจซื้อหุ้น ที่ยึดโดยเจ้าพนักงานบังคับคดีมากขึ้นเพราะจะไม่ติดขัดในเรื่องขั้นตอนการดำเนินการทางราชการ และความรวดเร็วในการบังคับคดี ตลอดจนข้อต่อที่ว่าราคาที่ทำการขายเป็นราคาที่สมควรขาย หรือไม่ หรือเป็นการขายในราคาต่ำเกินไปสมควรหรือไม่ตามมาตรา 309 ทวิ คงไม่อาจมีได้เพราะ เป็นการขายในตลาดหลักทรัพย์โดยตรงเป็นการขายตามราคาที่สมควรขายที่แท้จริงที่มีการซื้อขาย กันในตลาดหลักทรัพย์

5.4 กรณีเจ้าพนักงานบังคับคดีได้เคาะไม้การขายทอดตลาดหุ้นให้แก่ผู้ซื้อทรัพย์สินแล้วมี ปัญหาที่เกิดขึ้นภายหลังการขายทอดตลาดหุ้น ผู้เขียนได้เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาดังนี้

1. กรมบังคับคดีควรที่จะมีการประกาศแบบหนังสือสัญญาการซื้อขายหุ้นจากเจ้า พนักงานบังคับคดีให้มีความชัดเจนตามสภาพของทรัพย์สินเพื่อความสะดวก รวดเร็วในกรณีที่เกิด จากการระบุดข้อมูลไม่ครบถ้วนและทำให้นายทะเบียนหรือบริษัทผู้ออกใบหุ้นไม่ยอมโอนหุ้นให้แก่ ผู้ซื้อทรัพย์สิน

2. กรณีที่เมื่อผู้ซื้อหุ้นจากการขายทอดตลาดได้แล้ว เจ้าพนักงานบังคับคดีจะออก หนังสือเพิกถอนการยึดหุ้นดังกล่าวให้แก่ผู้ซื้อหุ้นได้และแจ้งให้นายทะเบียนห้างหุ้นส่วนบริษัทและ

บริษัทผู้ออกใบหุ้นโอนหุ้นเป็นของผู้ซื้อทรัพย์สินได้ โดยเจ้าพนักงานบังคับคดีจะแจ้งตามระบบราชการซึ่งล่าช้าออกไปหรือกรณีผู้ซื้อทรัพย์สินได้เป็นผู้ถือหนังสือไปเองก็เป็นภาระและความไม่สะดวกแก่ผู้ซื้อทรัพย์สิน ผู้เขียนจึงได้เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหา โดยการแจ้งเพิกถอนการยึดหุ้น และการแจ้งการโอนหุ้นมาเป็นชื่อของผู้ซื้อทรัพย์สินจากการขายทอดตลาดให้ใช้สื่อทางอิเล็กทรอนิกส์ ส่งข้อมูลไปยังนายทะเบียนห้างหุ้นส่วนบริษัทและบริษัทผู้ออกใบหุ้น เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ซื้อทรัพย์สินและความรวดเร็วในการบังคับคดี

3. การบังคับคดีหุ้นที่มีการร้องขอให้เพิกถอนการขายทอดตลาดเพราะราคาต่ำเกินสมควรตามมาตรา 309 ทวิ ผู้เขียนขอเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหา โดยให้การขายทอดตลาดหุ้นเป็นการขายโดยเอกชนซึ่งใช้อำนาจตามกฎหมายกระทำการแทนรัฐในการขายทอดตลาดหุ้น โดยหน่วยงานเอกชนที่ทำการแทนรัฐนั้นเป็นผู้ซึ่งมีความรู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับหุ้น ตลาดเงิน ตลาดทุน และกฎหมายหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ การกำหนดราคาเริ่มต้นและราคาที่สมควรขายของหุ้นที่จดทะเบียนตามกฎหมาย จึงมีความใกล้เคียงกับราคาที่แท้จริงและเป็นราคาที่เป็นธรรม และความพึงพอใจของคู่ความทุกฝ่ายลดปัญหาการร้องขอให้เพิกถอนการขายทอดตลาดเพราะราคาต่ำเกินสมควรตามมาตรา 309 ทวิ

4. การบังคับคดีหุ้นที่มีการร้องขอให้เพิกถอนคำสั่งเจ้าพนักงานบังคับคดีตามมาตรา 296 วรรคสอง เกิดจากการที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง กฎกระทรวง ระเบียบ คำสั่งอื่น ๆ ของกรมบังคับคดีไม่ได้ระบุหลักเกณฑ์ วิธีการและขั้นตอนการบังคับคดีหุ้นไว้ให้ชัดเจนเช่นเดียวกับการบังคับคดีอสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์ การบังคับคดีหุ้นเป็นการปฏิบัติตามกันมา ผู้เขียนขอเสนอให้มีการแก้ไขกฎหมายตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้นเป็นแนวปฏิบัติที่ชัดเจนของเจ้าพนักงานบังคับคดีเพื่อลดปัญหาการร้องเพิกถอนคำสั่งเจ้าพนักงานบังคับคดีที่ฝ่าฝืนต่อกฎหมายตามมาตรา 296 วรรคสอง

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- พิพัฒน์ จักรางกูร. (2527). พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง พร้อมด้วยคำอธิบาย (ฉบับที่ 9). กรุงเทพมหานคร: รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์.
- มาโนช จรมาศ. (2526). คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง 3 ภาค 4 ว่าด้วยวิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษาและการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง. (พิมพ์ครั้งที่ 5).
- วรรณชัย บุญบำรุง, ธนกรวรปรัชญากุล, สิริพันธ์ พลรบ. (2548). หลักและทฤษฎีกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เล่ม 1 และ 2. กรุงเทพมหานคร. บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด.
- สมชัย ทีมาอุตมากร. (2556). ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4 วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษาและการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง.
- โสภณ รัตนกร. (2556). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ห้างหุ้นส่วนและบริษัท (พิมพ์ครั้งที่ 13).

บทความ

- วรรณชัย บุญบำรุง, สิริพันธ์ พลรบ. (2548). “หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งสากล: ความพยายามในการที่จะทำให้มีกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่เป็นกฎหมายแม่แบบ” ดุลพาหะ พฤษภาคม – สิงหาคม.

วิทยานิพนธ์

- สุเทพ ลีรพงษ์กุล. (2533) “องค์กรในการกำกับดูแลและควบคุมธุรกิจหลักทรัพย์” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.